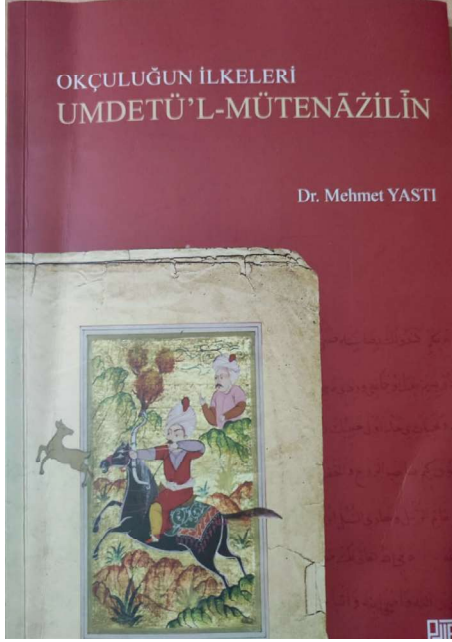

Ahmet Hakan TUNCER

**OKÇULUĞUN İLKELERİ
UMDETÜ'L- MÜTENAZİLİN**

YASTI, Mehmet (2016), *Okçuluğun İlkeleri (Umdetü'l-Mütenazilin)*
Konya : Palet Yayınları, 212 s.,
ISBN: 978-605-9269-17-9

İnsanoğlu, dünyaya geldiği andan itibaren temel ihtiyaçlarını karşılamak için çeşitli yollara başvurmuştur. İlk çağlarda yaşayan insanlar toplayıcılık ile geçimini sağlarken zaman içerisinde avcılığı öğrenerek ihtiyacının büyük bir bölümünü avcılık sayesinde karşılamıştır. Avcılık becerisini kazanmasında ise insanın ortaya koyduğu icatlar ve yeniliklerin etkisi olmuştur. Tarihi buluntular bu yeniliklerin

başında ok ve yayın geldiğini göstermektedir. Ok ve yayın geçmişi oldukça eskiye dayanmaktadır. İlk zamanlarda avcılık için en önemli eşya olan okun, zaman içerisinde kullanım alanı değişerek yaygınlaşmıştır. Bu değişimi sağlayan en önemli hususlardan birisi de toplumların göçebe hayatı benimsemiş olmalarıdır. Çoğu toplum için bu yaşam tarzını söylemek mümkün olduğu gibi bunların arasında en çok öne çıkan millet Türk milletidir. Türkler tarihi süreç içerisinde belli bir döneme kadar göçebe bir hayat sürmüşlerdir. Bu durum onların fetihçi yanlarını geliştirmiş ve daima savaşa hazır bir millet olarak anılmalarını sağlamıştır. Bu fetihçi politikayı izlemelerinin en büyük etkisi; savaşlardaki taktikler, savaş aletleri, ordu-millet anlayışıdır. Savaşlarda başarılı olmalarının en büyük sebeplerinden biri ise silah aletleri ve bu silah aletlerinin kullanışıdır. Türk milletinin askeri ve toplumsal özellikleri bakımından ok ve yayı kullanmada usta bir millet olduğu tarih sahnelerinin hemen hepsinde görülmüştür. Hayat mücadelesi veren toplumlar için tarihsel süreç içinde ok ve okçuluk önemli bir yere sahiptir. Fakat Türkler için okçuluğun önemi diğer milletlere göre daha fazladır. Diğer milletler için okçuluk sadece savaş ya da avcılık içerisinde kullanılan bir eşya iken Türk milleti için sadece bununla sınırlı kalmamıştır. Örneğin, bir davet mektubu için yazılı kağıtların ok ile gönderilmesi zaman içerisinde davetiyenin bir simgesi hâline gelmiştir. "oku-"fiilinin ok gönderme yani davet etme anlamına gelmesi de yine bu hususa dayanarak gelişmiştir. Ayrıca Oğuz Kağan'ın oğullarını Üçok ve Bozok olarak isimlendirmesi okçuluğun Türklerle ne kadar bütünleştiğinin de

bir kanıttır. Ayrıca Türk boylarının bayrağında ok ve yayın bulunması hem Türklerin hakimiyetinin bir simgesi olmuştur. Türklerin okçuluğa bu kadar kıymet vermesi İslamiyet'in kabulü ile birlikte daha da artmıştır. Hz. Muhammed'in okçuluğun ne kadar önemli bir görev olduğu hakkında hadis-i şerifleri, savaşlarda okçuların ne kadar büyük bir paya sahip olduğunu söylemiştir. Hatta bazı savaşlarda okçuların savaşın dengesini ne denli değiştirebileceği tarihi bilgiler içerisinde görmek mümkündür. Türklerin savaşçı özellikleri cihat anlayışının gelişmesiyle de okçuluk daha da ileri seviyeye taşınmıştır. Selçuklu ve Osmanlı döneminde de şehzadelerin yetişmesinde okçuluğun payı oldukça fazladır. Yine bu dönemde okçuluk müsabakaları düzenlenmiş çeşitli gösterilerle de etkinliği artmıştır. Silah aletlerindeki yenilik ve ateşli silahların bulunmasıyla birlikte okçuluk savaş içerisinde ikinci planda kalmış fakat kültürümüzden tamamen kopartılmamıştır. Çağın ilerlemesi ve teknolojinin gelişmesiyle birlikte okçuluk bir silah aletinden daha çok spor olarak devam etmiştir. Günümüzde de halen okçuluk spor faaliyeti olarak sürdürülürken atalarımızın mirası olarak da geçerliliğini korumaya devam etmektedir. Okçuluğa dair yapılan birçok çalışmadan birisi de "Okçuluğun İlkeleri" isimli bu eserdir.

Eser ana hatlarıyla; *Giriş, İnceleme, Tenkitli Metin, Dizin, ve Tıpkıbasım* bölümlerinden oluşmaktadır.

Eserin *Giriş* bölümünde okçuluğun ortaya çıkışının ve ilkel toplumda bunun hangi malzemelerden silah olarak meydana getirildiğinden bahsedilmiştir. Türk liderlerinin ok ile ilgili yaptığı yeniliklere, okçuluğun sadece silah aleti olarak kullanılmayıp birçok anlam yüklendiğinden dolayı davet sembolünden, alfabeye kadar çeşitli alanlarda yer edindiği belirtilmiştir. Ayrıca bu bölümde ok ve yayın sembolik değerinin ne olduğu ne gibi anlamlar yüklendiği örneklerle açıklanmıştır. Bu bölümde en çok dikkat çeken yer ise Dîvânu Lugâti't-Türk'te geçen okçulukla ilgili terim ve tabirlerdir. "*Başaklıg: Temrenli ok*", "*Çıgılwar oku: Küçük ok*" gibi Dîvânu Lugâti't-Türk'te bulunan terim ve tabirler açıklanmıştır. Bu bölümün bir diğer önemli hususu ise eserin orijinal isminin ne olduğu, hangi dilden tercüme edildiği, yazarı, tarihi ve nüshaları hakkında bilgi verilmiştir. Burada nüshaların hangi kütüphanelerde bulunduğu ve eserin yazılış, içerik yönünden bahsedilmiştir.

Eserin ikinci bölümü olan *İnceleme*'de metnin içerisinde yer alan okçulukla ilgili tabirler ve deyimler ele alınmıştır. Bu bölümün en önemli yanı metinden aktarılan terim ve tabirlerin daha önceki okçulukla ilgili metinlerde yer almadığının ortaya çıkarılmasıdır. Bu da eserin orijinallik yönünü daha da öne çıkarmıştır. Bu bölüm içerisinde iki farklı tablo yapılarak birinde diğer kaynaklarda geçen okçulukla ilgili terim ve tabirler listelenirken diğer tabloda başka metinlerde tespit edilemeyen tabirler sıralanmıştır. Bu yönüyle hem anlam karşılaştırması hem de okçulukla ilgili kavramsal sözlüğün genişletilmesine olanak sağlamıştır. Ayrıca deyim ve tabirlerdeki kelimelerin kökü tespit edilerek sözlük anlamı verilmiştir. Bu anlamlandırmada tek bir sözlük doğrultusunda değil birden çok

sözlük taraması yapılarak çeşitli anlamlar da verilmiştir. Bununla beraber metinde geçtiği yer ve hangi anlamda kullanıldığı detaylı bir şekilde verilmiştir. Bu tabirler incelendiğinde bazı terimlerin edebi metinlere yansıdığını ve günümüzde hâlen geçerliliğini koruduğu görülmektedir. Örneğin; "demren", "dergah", "nişan" gibi kelimeler divan edebiyatında çok sık kullanılan terimlerdir. Bunun yanında günümüzde de "nişan", "gez", "kabza", "menzil", "ok meydanı", "yay" gibi kelimeler hem günlük konuşma içerisinde kullanılmakta hem de atıcılık ile ilgili ya da silahla alakalı kavramlar içerisinde güncelliğini korumaktadır. Bu yönüyle okçuluk ile ilgili birçok ibare için tarihi süreç içerisinde kullanılan tabirler yönünden geçmişinden kopmadığını söylemek mümkündür.

Eserin üçüncü bölümünde *Metin* yer almaktadır. Bu bölümün giriş kısmında metinde uyulan esaslar başlığı altında dikkat edilen hususlara yer verilmiştir. Esas alınan nüsha, ayet ve hadislerin kullanımı ve okunuşu şüpheli olan kelimelerin ne şekilde belirtildiği gibi ayrıntılar bulunmaktadır. Bu ayrıntılar metini okuma ve anlamlandırmada kolaylık sağlamıştır.

Dördüncü bölüm ise metnin *Dizin* bölümünü oluşturmaktadır. Yine bu bölümde metin bölümünde olduğu gibi dizin yapılırken dikkat edilen hususlar giriş kısmında maddeler hâlinde belirtilmiştir. Bu bölümde metin içerisinde incelenen kelimeler alfabetik olarak bulunduğu sayfa numarası ile dizin yapılmıştır. Bu sayede tahlili araştırılacak olan kelime ve kavramlarda okuyucu açısından daha kolay ulaşılabilir hale gelmiştir. Sözlüklerde kelime anlamı araştırılırken birden fazla anlamı olanlar da yine esas anlamı ile birlikte verilmiştir. Bunun yanında kelimelerin kökeni de belirtilmiştir. Bu bölüm hem bir dizin hem de sözlük çalışması niteliğindedir. Dolayısıyla yapılacak araştırmalarda yararlanılacak olan en önemli bölüm bu bölümdür.

Eserin son kısmı "*Tıpkıbasım*" bölümüdür. Bu bölümde metnin tıpkıbasımları yer almıştır. Arap harfli ve harekesiz olarak metnin orijinal hâli bu bölümde yer verilmiştir. Araştırmacı ve öğrenciler için okuma yapmak isteyen ya da okunamayan bölümleri okumak isteyen kişiler için oldukça faydalı olmuştur.

Eser okçuluk hakkında araştırma yapan ve okçuluğa dair yeni şeyler öğrenmeyi isteyenler için değerli bir çalışma olmuştur. Dil, tarih ve edebiyat bölümü araştırmacılarının için istifade edebileceği ve okçuluğa dair yaptıkları araştırmalarda yararlanacakları bir eserdir. Bu kıymetli eseri okuyucular ile buluşturduğu için Necmettin Erbakan Üniversitesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü öğretim üyesi olan Doç. Dr. Mehmet Yastı'ya teşekkür ederiz.

KAYNAKÇA

Bilgin, A. Azmi (2021): Aziz Mahmud Hüdayî Divan "Bütün Şiirleri", Kapı Yayınları.